



## ΦΩΤΙΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ



*«Η τῶν γεγενημένων πράξεων μνήμη τῆς περὶ  
τῶν μελλόντων εὐθουλίας γίνεται παράδειγμα»*  
ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ



ΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ σημείωμα διασπρεποῦς ἱεράρχου δὲν εἶναι ὅσον ὑποτίθεται εὐκόλον· ἔστιν ὅτε δὲν εἶναι καὶ ἀκίνδυνον. Δυσκολώτερον ὅμως μοι ἦτο νάπο- κρούσω τὴν θερμὴν πρὸς τοῦτο παράκλησιν τῆς πε- ρισπουδάστου «**ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΣΤΟΑΣ**.» Ἄλλ', ἐπι- θυμῶν νά κριθῶ ἐπιεικῶς, εἰ δυνατόν, ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν, προτάσσω στίχους τινάς, ἐξηγοῦντας τὰς περιστάσεις, αἵτινες συνετέλεσαν, ὅπως ἐξέλθω τοῦ συνήθους κύκλου τῶν μελετῶν μου.



Ἦτο ἡ 1η Ἀπριλίου 1898, τετάρτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος τῶν παθῶν. Ὁ ἥλιος ἔδυσεν ὑπὸ τὰ ὄρη τῆς ἁγίας πόλεως, βεβυθισμένης εἰς τὸ πένθος τῶν χριστιανῶν. Εὐάριθμος **συνοδοιοπορία** Ἀθηναίων— ἴσως ἡ πρώτη ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος—κατήρχετο ἐκ τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμα- ξοστοιχίας τῆς Ἰόππης εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Ἱε- ρουσαλήμ.

Τὸ θέαμα δὲν ἦτο ἐκ τῶν συνήθων οὔτε διὰ τοὺς ἐν τῷ σταθμῷ ἀνα- μένοντας οὔτε διὰ τοὺς τὸ πρῶτον ἀτενίζοντας τὸ ἀπὸ παλαιάτων αἰώνων προσκύνημα Ἑβραίων, Χριστιανῶν καὶ Μωαμεθανῶν.

Μακροτάτη ἀλλὰ καὶ ἄσκοπος θὰ ἦτο ἡ προσθήκη μιᾶς ἔτι περιγραφῆς ἐντυπώσεων εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἀναριθμήτους. Φυσικῶς δὲ καὶ ἀνέφικτος ἡ ἐν ὀλίγοις στίχοις ἀναπαράστασις τῶν Ἱεροσολύμων, ἀφοῦ αἱ ὑπὸ ἀριστο- τεχνικῶν χειρῶν ἐκθέσεις πολυτόμων συγγραμμάτων, μόνον ὠχράν, πολὺ ὠχράν δίδουσιν εἰκόνα τῶν ἁγίων τέπων.



Μίαν ὥραν μετὰ τὴν ἀφίειν μας ὁ μακαριώτατος Πατριάρχης τῆς Ἑλληνι- κῆς Ἐκκλησίας **Δαμιανὸς** ἐδέχετο ἡμᾶς ἐπισήμως ἐν βλῆ τῇ ἐπιβλητικότητι, καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου του, ἐν τῇ πατριαρχικῇ αἰθούσῃ, συμπαριστα- μένου καὶ τοῦ ἱερατικοῦ ἐπιτελείου του.

Ἐκεῖ τὸ πρῶτον ἔσχον τὴν τιμὴν νά γνωρίσω ὡς ἀρχιγραμματέα τοῦ Πατριαρχείου τὸν τότε ἀρχιεπίσκοπον Φιλαδελφείας, τὸν σεβασμιώτατον **Φώτιον**. Βραχεῖα μετ' αὐτοῦ συνδιάλεξις ἤρκεσεν, ὅπως διακρίνω, ὅτι εὐ- ρισκόμην ἐνώπιον ἱεροφάντου ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐξ οἰουδήποτε ἱερατικοῦ ἀξιώματος ἐὰν διέλθωσιν, ἀφίνουσιν ἴχνη τῆς διαβάσεώς των.

Τὴν ἐπιούσαν ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νά ἐκτιμῆσω τὸ καλλιπέδες καὶ τὴν



+ *Georgios Sifonios Makridakis, Metropolitan of the Holy Synod of the Holy Church of Constantinople, 1897*

εὐφράδειαν τοῦ μεγαλοπρεποῦς τὴν παράστασιν ἱεράρχου. Διότι τὸ Πατρι-  
 αρχεῖον εἶχε μὲν διορίσῃ τακτικὸν ξεναγὸν ἡμῶν τὸν εὐπαίδευτον ἱεροδιά-  
 κωνον κύριον Κλεώπαν Φωκυλίδην, ἔφορον τῆς βιβλιοθήκης, πρὸς ὃν μεγί-  
 στας ὀφείλομεν χάριτας, ἔξαιρετικῶς ὄμως τιμῆς ἕνεκα ὁ τοῦ Πατριαρχείου  
 ἀρχιγραμματεὺς ὠδήγησεν ἡμᾶς εἰς τὸν Γολγοθᾶν καὶ εἰς τὴν Γεθσημανῆν.  
 Οἳ αἰ ἀναμνήσεις ἀλήσημόνητοι! Ὅποια συγκινήσεις, ζωηρότατα διατηρού-  
 μεναι!... Ἀλλὰ τὰ χάρισματά τοῦ ὑψηλοῦ ἡμῶν ξεναγοῦ καὶ ὡς ἐκκλη-  
 σιαστικοῦ ρήτορος κατεδέχθησαν εἰς τοὺς ἐκ τῆς Πνυκᾶς προσκυνητάς, ὅτε  
 πρὸ τοῦ Παναγίου Τάφου ὠμίλησε τὴν αὐτὴν ἐσπέραν, πρὸ τοῦ βράχου τοῦ  
 μαρτυρίου, περὶ τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ.



Ἄτυχῶς ἡ μωψία τῶν Ἑλλήνων πολιτευτῶν, ἐπιδεινωθεῖσα ὑπὸ στρε-  
 βλῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, εἶναι τοιαύτη, ὥστε οἱ ὁδογοὶ τῆς ἐλευθερω-  
 θείσης γωνίας, μυκτηρίζοντες τὴν **μεγάλην κάρσαν** τοῦ Ρῆγα καὶ τὴν **μεγά-  
 λην ἰδέαν** τοῦ Κωλέττη, σπανίως ἐκτείνουνσι τὸ βλέμμα αὐτῶν πέραν τῆς  
 Ἑλασσῶνος καὶ τῶν Ἰωαννίνων....

Ἐπὶ τοιούτων κατειχόμεν μελαγχολικῶν σκέψεων, ὅτ' ἐν ἔτει 1886,  
 σχεδὸν τὴν ἐπιοῦσαν τῶν μεθοριακῶν συμπλοκῶν, ἐπανῆλθον ἐκ Θεσσα-  
 λονίκης εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου Αἰ σκέψεις μου δὲν  
 ἦσαν φαιδρότεραι, ὅτε καὶ ἐν ἔτει 1896—εἰς τὸς παραμονάς τῆς ἑλληνο-  
 τουρκικῆς πάλης—διασχίζων τὴν Σερβίαν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Ἀνα-  
 τολικὴν Ρωμιλίαν, ἐπανηρχόμεν αὐθις εἰς Ἀθήνας, ἀφοῦ προηγουμένως  
 εἶχον ἐπιτοπίως χαιρετήσῃ τὸν σφριγῶντα Ἑλληνισμόν ἐν Σμύρνῃ, ἐν Μυ-  
 τιλήνῃ, ἐν Δαρδανελλίοις καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡ θλιψίς μου ὄμως  
 ὑπῆρξε μεγαλειτέρα, ὅτε, κατεχομένης ἔτι τῆς θεσσαλικῆς γῆς ὑπὸ τοῦ Ἐ-  
 τέμ-πασσᾶ, διήλθον τὴν νεϊλόρρυτον χώραν καὶ προσεκύνησα τὸ σπήλαιον  
 τῆς Βηθλεέμ, τὸν ἱερόν τοῦ Γολγοθᾶ βράχον.... Ὅποσοι ἄρά γε, διενο-  
 οῦμην, ἐκ τῶν εἰς τὴν Ἑσπερίαν ἐτησίως ταξειδεύοντων, ἐσκέφθησαν πο-  
 τε, τὸ ὁδοιπορικὸν τοῦ Λαμαρτίνου ἀνά χειρᾶς ἔχοντες, νὰ περιγηθῶσι  
 τὴν Παλαιστίνην, νὰ μελετήσωσι τὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ τῶν Ἱεροσολύμων  
 θρόνου!

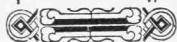
Ἄγνοοῦμεν ἐν Ἑλλάδι τοὺς ἐθνικοὺς καὶ ἱεροὺς θησαυροὺς, ὑπὲρ τῆς  
 διατηρήσεως τῶν ὁπίων κρατερῶς ἀμύνονται οἱ Ἕλληνες κληρικοὶ εἰς τὰς  
 ἐπάλλεξις τῶν ἐκκλησιαστικῶν φρουρῶν μετὰ γενναϊότητος, ἔστιν ὅτε, οὐχὶ  
 κατωτέρας τῶν ἐν φονικαῖς μάχαις ἀγωνιζομένων. Ἄγνωστα ἀτυχῶς μέ-  
 νουσι παρ' ἡμῖν καὶ αὐτὰ τὰ ὄνοματα τῶν διαπρεφάντων ἐν τοῖς ἀγῶσι  
 στρατιωτῶν τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.




Τὸ σπήλαιον, ἐνθα εἶδε τὸ φῶς ὁ Μεσσίας, ἡ Γεθσημανῆ, ὁ Γολγοθᾶς, ὁ  
 Πανάγιος Τάφος εἶναι τὰ πεδία, ἐν οἷς ὑπὸ τὴν ἀπατηλὴν τῆς χριστιανι-  
 κῆς εἰρήνης ὄψιν, συνεκροτήθησαν αἰ λυσσωδέστερα τῶν μαχῶν. Διότι οἱ  
 τὰ πάντα ἐκμεταλλεῦμενοι διπλωμάται καὶ ἐν τοῖς ἀγίοις τόποις προκα-  
 λουοῖσιν ἐθνικοὺς ἀνταγωνισμοὺς!

Μεταξὺ τῶν ἐπιζώντων ἀγωνιστῶν ἀναμφιρήτως ἐπιφανῆ κατέχει θέσιν  
 ὁ ἀρτίως εἰς τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνον ἀνυψωθείς.

Ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῆς «**ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΣΤΟΑΣ**» παρακληθεὶς νὰ χα-  
 ράξω συντόμους τινὰς βιογραφικὰς σημειώσεις, ἐνόμισα ὅτι καθῆκον εἶχον  
 νὰ μὴ ἀρνηθῶ. Ἐν αὐταῖς ὄμως ὁ ἀναγνώστης θέλει μὲν εὖρῃ ἀκριβεῖς  
 χρονολογίας καὶ ἐξηκριβωμένην τῶν γεγονότων ἔκθεσιν, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ  
 περιλήψει, ὥστε μόνον ἀσθενεστάτην θέλει λάβῃ ἰδέαν τῆς ἐθνικῆς ἀμᾶ  
 καὶ χριστιανικῆς δράσεως τοῦ γενναίου κληρικοῦ.




**ΦΩΤΙΟΣ** ἐγεννήθη τὸν Νοέμβριον τοῦ 1853 ἐν Πέρα τῆ Κωνσταντινουπόλεως. Δωδεκαετής, τῆ ἐπιμελείᾳ τοῦ θείου του Ν. Γιαννίκογλου ἐπιτρόπου τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Σμύρῃ, ἀπεστάλη εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς ἐκπαίδευσιν κληρικὴν ἐπὶ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Β'. Τῷ 1866 εἰσήχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν τοῦ Σταυροῦ σχολὴν, λειτουργοῦσαν ἐτι ἀρίστα. Τῷ 1873 περιεβλήθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, προχειρισθεὶς τῇ κυριακῇ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως εἰς διάκονον ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Προκοπίου τοῦ Β'. Τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπεφοίτησε τῆς σχολῆς, ἀναγορευθεὶς διδάσκαλος τῆς Θεολογίας. Εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς γραμματεὺς τοῦ ἐκεῖσε ἱεροῦ κοινου τοῦ Παναγίου Τάφου, ἵνα ἐκπαιδευθῆ καὶ εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν. Ἀλλὰ μετὰ ἐννεάμηνον ἀπουσίαν ἐθεωρήθη χρησιμώτερος ὡς δεύτερος γραμματεὺς τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχικοῦ θρόνου, καθ' ὃν χρόνον ἀρχιγραμματεὺς ἦτο ὁ Γεράσιμος. Τοῦ ἀρχιγραμματέως δὲ προαχθέντος εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Φιλαδελφείας καὶ ἀποσταλέντος ὡς ἐπιτρόπου τοῦ Παναγίου Τάφου εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῷ ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τῶν Πατριαρχικῶν γραφείων. Ὑπὸ τὴν ιδιότητά ταύτην συνῴδεν τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ἱερόθεον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε ἐγένετο ἐκεῖ συνέλευσις τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἁγίων τόπων περὶ τῶν ἐν Ῥωμανίᾳ μοναστηριακῶν κτημάτων (1877—1880). Τότε ἐξετέλει χρέη οὐ μόνον ἀρχιγραμματέως τοῦ Παναγίου Τάφου, ἀλλὰ καὶ γραμματέως τῆς συνελεύσεως. Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν ὁ Φιλαδελφείας Γεράσιμος ἀπεστάλη εἰς Βουκουρέστιον παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Ῥωμανίας Κορόλω, ὁ **Φώτιος** ἐξεπροσώπει τοὺς Πατριάρχας παρὰ τοῖς πρεσβευταῖς τῶν Δυνάμεων μετὰ τοῦ Γερμανοῦ, ὅστις βραδύτερον ἐγένετο Μητροπολίτης Ἀθηνῶν. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1880 ἐπανελθὼν μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροθέου εἰς Ἱεροσόλυμα, προχειρίσθη (14 Σεπτεμβρίου 1881) εἰς πρεσβύτερον καὶ ἀρχιμανδρίτην, ἐξηκολούθησε δὲ ὑπηρετῶν ὡς ἀρχιγραμματεὺς μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου τούτου.



Τέσσαρες μῆνας δὲν εἶχον παρέλθῃ, ὅτ' ἐελέγετο, πρὶν ἢ συμπληρώσῃ τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος. **Πατριάρχης Ἱεροσολύμων**, «Μακαριώτατος, θεϊότατος, πατὴρ καὶ Πατριάρχης τῆς Ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, πάσης Παλαιστίνης, Συρίας, Ἀραβίας, πέρα τοῦ Ἰορδάνου, Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἁγίας Σιών». Ἀλλὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του ἐχρησίμευσεν ὡς πρόφασις εἰς τοὺς ἀπαρεσκομένους ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του. Τοιοῦτοι κυρίως ἦσαν οἱ τῆς Πανσλαβιστικῆς προπαγάνδας ἀπόστολοι, προσεταιρισθέντες καὶ τοὺς στρατολογηθέντας ἐκ τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας ὁπαδοὺς. Θύελλα ἐνέσκηψε τότε εἰς τὴν Σιωνίτιδα ἐκκλησίαν, ἐπὶ πολὺν χρόνον διαρκέσασα. Δις ἠκυρώθησαν οἱ ἐκλογικοὶ κατάλογοι. Πάντα δὲ τὰ διπλωματικά μηχανήματα ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν κατὰ τοῦ **Φωτίου**.

Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1883 ἀνεδεικνύετο Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ ἐκ Ῥωσίας ἐλθὼν Ἀρχιεπίσκοπος Θαδωρίου Νικόδημος καὶ ἐνεθρονίζετο τῇ 22 Δεκεμβρίου 1883 εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ὡς ὑπὲρ ἡμῶν πλὴρον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ῥωσικῆς πρεσβείας. Ὁ **Φώτιος**, ἀνένδοτος εἰς τὰς ἀρχάς, ἃς ἐπρέσβευε, καὶ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς του ἀκούων, βεβαίως δὲν ἐγένετο ὄργανον τῶν σχεδίων τοῦ Νικοδήμου. Προετίμησε τὴν φυλακὴν, ἐξ ἧς ὡδηγήθη εἰς τὴν ἐν τῇ μονῇ Σινᾶ μακρὰν ἐξορίαν. Πρὸ τοῦτου ὅμως ἐν τῇ ἀπὸ 26 Φεβρουαρίου 1883 ἐνυπογράφω ἐπιστολῇ «πρὸς Γεράσιμον τὸν Μητροπολίτην Σκυθουπόλεως», γεγραμμένῃ μὲν ἐν γλῶσση ἀναμιμνησκούση τὴν γλαφυρότητα τῶν ἐσοχτέρων τῆς ἐκκλησίας ρητόρων, δημοσιευθεῖσα δ' εἰς χωριστὸν τεύχος, (\*)

(\*) Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Θ. Παπαλεξανδρῆ. 1883.

ἐξέθηκεν «ὁ ἐψηφισμένος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων» μετ' ἐκτάκτου δυνάμεως λόγου, ὅτι οὐχὶ μόνον ἡ ψαίνα ἐκθάπτει τὰ πτώματα καὶ κατορχειται ἐν ταῖς σαρεῖν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος δοξομανίᾳ ἑαυτὸν παραδούς, καθίσταται καὶ τῶν θηρίων θηριωδέστερος. Ἐκ τῆς 19 Φεβρουαρίου 1884 μέχρι τῆς 1ης Ὀκτωβρίου 1890 ἐμεινεν εἰς τοὺς βράχους τοῦ Σιναίου ὄρους ὡς νεώτερος Προμηθεύς, καθ' ὃν χρόνον ὁ Νικεόδημος ἐν τῇ Ἄγρᾳ πόλει ἀτυχῶς ἐξετέλει τῶν ὑποστηρικτῶν του τὰ σχέδια.

Ὁ F. Bliss ἐν φυλλαδίῳ, μεταφρασθέντι ἐκ τῆς ἀγγλικῆς εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τῆς Ρωσίδος δεσποινίδος Σοφίας Βακουίν (\*), περιγράφει τὸν βίον τοῦ Ἑλλήνος κληρικοῦ, ὅστις ἐπὶ ἐξαιτίαν περίπου διήλθεν ἐκεῖ ἐξόριστος μὲν, ἀλλὰ μελετῶν καὶ διδασκόμενος, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιζητήσῃ τις διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθηκόντος του ἐνδοξον στάδιον, χωρὶς νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὸ μῖσος, ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ λάμπων ἥλιος ἐξάγει τὰς ἐχθίδνας ἐκ τῶν ὀπῶν των.

Ἐν τῇ ἐξορίᾳ του ἠσχολήθη εἰς τὴν τακτοποίησιν τῆς ἐν Σινᾷ βιβλιοθήκης, εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ρωσικῆς καὶ εἰς τὴν τελειοποίησιν του εἰς τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν, ἐπίσης εἰς δημοσίευσιν ἐκκλησιαστικῶν τινῶν μονογραφιῶν.



Μετά τὴν κατὰ τοῦ Νικεοδήμου γενικὴν ἐξέγερσιν καὶ τὴν πτώσιν αὐτοῦ, ἐπανῆλθε [17 Ὀκτωβρίου 1890] εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔνθα ἐξελέγη, ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ Γερασίμου, καὶ τακτικῶς ἐξηκολούθει ἐκλεγμένος, πρόεδρος τῆς οικονομικῆς ἐπιτροπείας, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1891 μέχρι τοῦ 1899 διετέλεσεν αὐθις, ἄνευ διαλειμμάτων, καὶ ἀρχιγραμματεὺς τῶν Πατριαρχείων. Ἀνανεωθείσης ἐν Δαμασκῷ τῆς μετὰ τοῦ νέου Πατριάρχου ἀρχαίας ἀγάπης, ἔμενε παρ' αὐτῷ μέχρι τῆς τελευτῆς του [9 Φεβρουαρίου 1897]. Ὑπὸ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ μακαριωτάτου **Δαμιανοῦ**, τοῦ νῦν λίαν ἐπαξίως Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, χειροτονήθη ὁ ἀρχιμανδρίτης **Φωτίος** εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Φιλαδελφείας τῇ 6 Δεκεμβρίου 1897, κατὰ συνοδικὴν δὲ ἀπόφασιν τῇ 30 Ἰανουαρίου 1899 Μητροπολίτης Ναζαρέτ.



Μετά τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας **Σωφρονίου** (1899) πολλοὶ αὐτόκλητοι παρετάχθησαν ὡς ὑποψήφιοι, σπουδαιότερον ὅμως εἰς μόνον ὑπεδείχθη ὑπὸ τῶν δυναμένων νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν, ὁ **Ἰωακείμ Γ'**. ὅστις καὶ μείζονας παρεῖχεν ἐλπίδας ἐπιτυχίας. Ἀλλ' ἐκεῖνος συνεχῶς εἶχε τὰ βλέμματά του ἐστραμμένα ἐκ τοῦ ὄρους τῆς Χαλκιδικῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον, ὅπερ ἀκουσίως εἶχεν ἐγκαταλείψῃ τῷ 1884, ἐφ' ᾧ καὶ δὲν ἐδέχθη τὴν υποψηφιότητα. Μόνον περὶ τοῦ **Φωτίου** οὐδεὶς ἀπολύτως, οὐδεὶς ἐγίνετο λόγος. Τούτου ἕνεκα ὁ τὰς γραμμὰς ταύτας γράφων **δ λ ω σ α ὑ θ ὀ ρ η τ ο ς**, ἐτόλμησε νὰ ρίψῃ εἰς τὴν δημοσιότητα τὸ ὄνομα αὐτοῦ δι' ἐπιστολῆς ἐνυπογράφου, δημοσιευθείσης ἐν τῇ «Ἐστῆ» τῶν Ἀθηνῶν (25 Αὐγούστου 1899), ἀνατυπωθείσης δ' ἐν ταῖς Αἰγυπτιακαῖς ἐφημερίσιν. Ἐκεῖνος δὲ μαθὼν τὰ δημοσιευθέντα καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐντύπωσιν, ἐμεινεν ἐφησυχάζων μακρὰν τῆς ἐκλογικῆς παλαίστρας, ἀξιοπρεπῶς δ' ἔγραφε (21 Σεπτεμβρίου 1899) πρὸς τινὰ τῶν ἐν Ἀθήναις στενῶν συγγενῶν του.

« . . . Ἐχω προθύμως ἐφ' ὄρου ζωῆς ὑπηρετεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅπου ἂν εὐ»  
 »ρεθῶ καὶ ὅπου ἂν θεωρηθῆι λυσιτελέστερον. Ἀλλὰ τοῦτου πλέον οὐδ' ἐν»  
 »κ α λ ο ὑ μ ε ν ο ς ὑπακούσω. Ἄ κ λ η τ ο ς ἡσυχάσω, ἔνθα καὶ ἡσυ»  
 »χάζω . . . » . . . « Ἡ προθυμία εἰς ὑπακοήν, οὐκ' ἐλλείπει. Ὁ ζῆλος  
 »εἰς ἐνέργειαν ἐπ' ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων ἀποδειχθήσεται σὺν Θεῷ  
 »ζωηρὸς καὶ ἀκμαῖος ἄχρις αὐταπαρνήσεως· ἀ λ λ ἄ π ρ ὀ θ ε σ ι ς εἰ ς  
 »(ἐκλογικὰς) ἐ ν ε ρ γ εῖ α ς . . . οὐ δὲ κατὰ σκιά ν ὑ φ ἴ σ τ α τ α ι . . . »

(\*) Un exilé au Sinaï. Port-Said. 1897.



Και διὰ τῶν γραμμῶν τούτων ἐπιβεβαιούται μίαν ἔτι φοράν τὸ ὑπὸ τῶν Γάλλων ὀρθῶς λεγόμενον, ὅτι ὁ χαρακτήρ τοῦ γράφοντος ἀποτυπύται εἰς τὸ ὕφος τῶν γραφομένων.

Ἡ ἐγνωσμένη διπλωματικὴ ἰκανότης τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολιτικοῦ πράκτορος κ. **Ἰωάννου Γρυπάρη**, λίαν ἀξιεπαίνως παρέκαμψε καὶ ἐν τῇ περιστάσει ἐκείνῃ, ὡς εἰς πολλάς ἄλλας προγενεστέρας, μετὰ δεξιότητος τοῦ ἀναφύεντος κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς Πατριαρχικῆς ἐκλογῆς μεγάλους σκοπέλους. Καίτοι δὲ τὰ προσκόμματα παραδόξως ἐπεξετάθησαν, ἔνεκα διπλωματικῶν καὶ καλογηρικῶν ραδιουργιῶν μέχρι τοῦ Φαναρίου καὶ τοῦ Γιλδίτζ, πανηγυρικῶς ἐξελέγη ὁ **Φώτιος** «**ἐ λ ἑ ψ Θεοῦ πά πας καὶ Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου**», ἡ δ' ἐκλογή αὐτοῦ ἐπεκυρώθη διὰ σουλτανικοῦ φερμανίου. Εἶναι κατὰ τὸν κ. Σ. Ἀντίοχον (\*) ὁ δεῦτερος Πατριάρχης, ὅστις ἐξελέγη ἐν αὐτῇ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν ἀράβων.



Ἀπάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ρητόρων ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐποχῇ εἶναι, καθ' ὅσον γινώσκω, ἐγκρατέστερος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ ὁ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἀποστόλου Μάρκου καθήμενος· τοῦτο κυρίως κατ' ἐμὴν γνώμην ἐμόρφωσε τὸν χαρακτήρα του. Σθεναρὸς τὴν ψυχὴν καὶ φιλόπονος, εὐγλωττος μέχρι γοητείας ἅμα καὶ καλλιπέστατος τὸ ὕφος, διακρινόμενος ἐπὶ διοικητικῇ ἐπιβλητικότητι καὶ ἐπὶ διπλωματικῇ περινοίᾳ. Ὅμιλεῖ κάλλιστα καὶ τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ρωσικὴν· ἀλλὰ τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ μάλιστα τοὺς ἀραβοφώνους χριστιανούς, καταθέλγει διὰ τῆς ἀραβικῆς γλώσσης, ἣν γινώσκει ἄριστα.

Τοιαῦτα προσόντα προσείλκυσαν τὸν σεβασμὸν πάντων, ἐγένετο δὲ περιώνυμος καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν ἄλλων δογμάτων. Τιμηθεὶς δι' ἑλληνικοῦ, ὀθωμανικοῦ καὶ πρωσικοῦ παρασήμου, εἶναι καὶ μέλος πλείστων ἀρχαιολογικῶν ἑταιριῶν, διότι τυγχάνει καὶ βαθύς γνώστης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχαιολογίας.

Εὐχηθῶμεν, ὅπως διὰ τῆς καταλλήλου συνεργασίας μετὰ τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων βελτιωθῶσι τὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου—ὑπὸ πολλῶν ἐχθρῶν ἀπειλουμένου—ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἐπῆλθε καὶ ἡ ἀνάρρησις τοῦ **Ἰωακείμ Γ'**, εἰς τὸν οἰκουμενικὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου, ὅστις δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι διὰ τῶν ἔργων θέλει κυρώσῃ μὲν ὅσα περὶ τῆς ἰκανότητός του πανθομολογοῦνται, διαψεύσῃ δὲ ὅσα περὶ ἐξαιρετικῶν πρὸς τὴν ρωσικὴν ὀρθοδοξίαν συμπαθειῶν ἐδημοσιεύθησαν.

*Ἐγραφον ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Νοεμβρίου 1901*

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ

(\*) Σ. Ἀντίοχου. Τὰ πρόνομια τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἐν Ἀθήναις 1901 σ. 99.

